ටිබෙට් බුද්ධ හා බෝසත් ප්‍රතිමා කලාවෙහි විද්‍යාමාන වන සංස්කෘතික සම්ප්‍රේෂණ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

කේ.ජී. ශෂී සඳලංකා ධර්මරත්න[1]

ලෝක බෞද්ධ සංස්කෘතිය තුළ ඉතා විශාල වපසරියක් ටිබෙට් බෞද්ධ සංස්කෘතියට හිමි වේ. ලෝකයේ අන්‍ය සංස්කෘතීන්ට සාපේක්ෂ ව ඉතා සුවිශේෂ අනන්‍යයතාවක් පෙන්වන අතර එම සංස්කෘතිකාංගයන් අතරින් බුද්ධ හා බෝසත් ප්‍රතිමා කලාවට හිමි වන්නේ ඉතා සුවිශේෂ ස්ථානයකි. මෙම ටිබෙට් බුද්ධ ප්‍රතිමා කලාවෙහි දැකගත හැකි වන අන්‍ය සංස්කෘතික සම්ප්‍රේෂණ මොනවා ද යන ගැටලුව පදනම් කරගනිමින් මෙම පර්යේෂණය සිදු කෙරේ. තන්ත්‍රයානයේ අදහස් මුල් කරගනිමින් නිර්මාණය වූ ටිබෙට් බුද්ධ ප්‍රතිමා කලාවෙහි දක්නට ලැබෙන අන්‍ය සංස්කෘතිකමය වන අභාසයන් හෙළිදරවු කරගැනීම මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වේ. එබැවින් මෙම පර්යේෂණයේ වැදගත්කම ලෙස සඳහන් කළ හැකි වන්නේ බුද්ධ ප්‍රතිමා කලාවේ විකාශනය හා සම්බන්ධ වැදගත් තොරතුරු සම්පිණ්ඩණය කළ හැකි වීමයි. මෙම පර්යේෂණය ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යටතේ සිදු කරනු ලැබේ. මේ සඳහා ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය වසයෙන් සම්මුඛ සාකච්ඡා සිදු කෙරෙන අතර ද්විතියක මූලාශ්‍රය වශයෙන් පොත් පත් හා සඟරා ආදිය ද භාවිත කරනු ලැබේ. කෙසේ වෙතත් මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රතිඵල වසයෙන් ටිබෙට් බුද්ධ ප්‍රතිමාවන්හි ඉන්දියාවේ ගාන්ධාර කලා අභාසය ද එමෙන් ම කාශ්මීර කලාපීය බුද්ධ ප්‍රතිමා ආභාසය ද ටිබෙට් ප්‍රතිමා කලාවෙහි දක්නට ලැබෙන බව සාක්ෂ්‍ය සහිත ව ම පෙන්වා දිය හැකි ය. එමෙන් ම Zhang Zhung රාජධානියෙහි දී වර්ධනය වන ප්‍රතිමා කලාව තුළ බෝසත් ප්‍රතිමා නිර්මාණකරණයේ වැඩි ප්‍රවණතාවක් දැකිය හැකි වේ. එහි හින්දු හා මහායාන ආභාස ද බොන් සංස්කෘතික ආභාසය ද මෙහි දක්නට ලැබෙන බව පෙන්වා දිය හැකි ය. මෙම සියලු ආකාරයේ ආභාසයන් ලැබූව ද ටිබෙටයට ආවේණික වූ බුද්ධ හා බෝසත් ප්‍රතිමා කලාවක් ද දක්නට ලැබෙන බව පෙන්වා දිය හැකි ය. එබැවින් මෙම සියලු කරුණු විමර්ශනාත්මක ව අධ්‍යයනය කල්හි ලබා ගත හැකි නිගමනය වසයෙන් සඳහන් කළ හැකි වන්නේ විවිධ අභාසයන්ගේ සම්මිශ්‍රණයක් ලෙස පූර්ව අවධියේ සිට වර්ධනය වෙමින් අවුත් පසු ව ටිබෙටයට ම අනන්‍යය වූ බුද්ධ හා බෝසත් ප්‍රතිමා කලාවක් නිර්මාණය වූ බවයි.

ප්‍රමුඛ පද: ටිබෙටය, බුද්ධ ප්‍රතිමා, කලා ආභාසය, තන්ත්‍රයානය

[1] කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය, කැලණිය, ශ්‍රී ලංකාව, sandalankashashi000@gmail.com